

Az ismeretlen Breuer Marcell

Könyvek és rendezvények a pécsi bauhauslerekéről

A francia-svájci-német hármashatáron fekvő Weil am Rhein városában, a helyi Vitra Design Museum jubileumi kiállítást szervezett néhány éve Breuer Marcell (a pécsi születési anyakönyv szerinti teljes nevén: Breuer Marcell Lajos – a szerk.) tiszteletére. A rangos nemzetközi anyagot 2007 májusától szeptemberéig „Design és építészet” címmel Budapesten is láthattuk a Ludwig Múzeum falai között. A szakmabeliek véleménye ennek ellenére is megegyezik abban, hogy miközben egykori hazánkfiát Európaszerte a csövásas bútorok egyik atyjaként tartják számon, Amerikában pedig monumentális lakóházak, állami és vallási középületek tervezőjeként tisztelik, munkássága Magyarországon még mindig kevésbé ismert. Mivel jövőre Pécs Európa kulturális fővárosa lesz, nemzetközi tárlaton mutatja majd be külföldön híressé lett szülőtteit. A helybéli Pro Pannonia Kiadói Alapítvány „A pécsi bauhauslerek és a nagyvilág” elnevezésű projektjének részeként Weininger Andorról és Forbát Alfrédéről már korábban közreadta könyvét, s most Breuer Marcell is sorra került. Az Ernyey Gyula belsőépítész által szerkesztett tanulmánykötetet a múlt év végén tudományos tanácskozáson mutatták be előbb Pécsen, a Művészetek és Irodalom Házában, majd Budapesten is, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének székhelyén.

Amint a kötetből kiderül, Breuer viszonylagos hazai ismeretlenségéhez részben az is hozzájárult, hogy szülőföldjén egyetlen alkotása sem született. Néhány korábbi véleménnyel ellentétben ennek okát nem a zsidótörvényekben kell keresnünk, hanem mérnöki diplomája hiányában – mutat rá Ernyey Gyula abban a fejezetben, amely Breuer magyar kapcsolatairól és fogadtatásáról szól. Önálló itthoni tevékenysége megkezdéséhez – a nem zsidó – Molnár Farkasnak is be kellett előbb fejeznie egyetemi tanulmányait. Hazatelepülése után a német építészdiplomával rendelkező Forbát Alfrédnek is különbözeti vizsgát kellett tennie a kamarai tagság elnyeréséhez. Breuer később Angliában is csak más építész társ-tervezőjeként dolgozhatott. Eleinte még az Egyesült Államokban is Walter Gropius mellett munkálkodhatott, noha akkor már egyetemen oktatott. Ernyey szerint Breuer emberi nagyságát dicséri, hogy életének ezt a szomorú szakaszát később sem itthon, sem külföldön, soha, senkinek nem hánytorgatta fel. Csak hálóját fejezte ki mindazoknak, akik a nehéz időkben is támogatták. A sokoldalú alkotót és a magánszemélyt közelebb hozzák az olvasóhoz a könyvben közölt azon levelek, amelyeket ifjúkori

barátjával és pályatársával, Major Máté mérnökkel, építészettörténésszel váltott, egészen a haláláig.

A „karosszéktől a katedrálisig” – földrajzi és időbeni térben is – hatalmas életművet hagyott maga után. Noha manapság nagyjából már sejtjük ennek dimenzióit, felfedezésre érdemes „fehér foltok” még mindig bőven akadnak. Ezek egy részének eltüntetésében segít Bajkay Éva művészettörténész „Breuer képzőművészeti indulása” című tanulmányában. Még a szakmabeliek közül is kevesen tudják ugyanis, hogy Breuer eredetileg festőnek és szobrásznak készült. A pécsi Állami Főreál Gimnázium tanulójaként helyi vonatkozású tájképeket, zsánerjeleneteket, családtagjai és barátai portréit s csendéleteket festett, realiztikus stílusban. A szóban forgó fejezet szerzője érdekes párhuzamokat von tanárai valamint tanulóitársai hasonló jellegű, ezzel egyidejű ténykedése között. 1920-ban tett érettségi vizsgája után a korábbi iskolatárs, Forbát Alfréd hívta Weimarba, aki Münchenben szerzett építész-diplomájával Walter Gropius irodájában dolgozott. A Bauhaus grafikai műhelyében Breuer eleinte főként magas nyomású fametszeteket és linókat készített, bibliai témákról, expresszionista modorban. Nemrég előkerült egy korai kis rézkarca is, amelyet barátjáról és munkatársáról, Josef Albersről készített.

A későbbiekben tanáraink közvetítésével kapcsolatba kerültek a Die Brücke (A híd) csoport tagjaival, valamint a Der Sturm (A vihar) folyóirat körének világias témaválasztásával is. Így született például a

„Gitáros” sokszorosított lapja. Azután líraian elvont akvarellek időszakát következett, előbb Johannes *Itten* hatására szétszórt betűkkel kombinálva, majd Paul *Klee* és Vaszilij *Kandinszkij* analitikus zenei előadásait hallgatva. Az asztalosműhelyben a primitív afrikai törzsek stílusának befolyása dívott, s ez Breuerben előhívta a magyar folklór iránti nosztalgiaát. Ezek voltak ihletői 1922-ben az egzotikus „Afrikai szék” – másik nevén „Néger trón” – című munkának, melynek faragott és festett faváza Breuertől ered. Sajátos mintázatú textíliáját a háttámla és ülőke bevonására Gunta *Stölz* szötte. (A különös példány a művésznő unokaöccsétől került 2004-ben a berlini Bauhaus Archív tulajdonába.)

1923 nyarán a Haus am Horn mintaház lakoszáinak berendezésével Breuer Marcell a bútortervezés terén olyan elismerést aratott, ami egészen életére háttérbe szorította további képzőművészeti tevékenységét.

A világhírű mestert – családtagjainak bemutatásával – magánemberként is sikerül az olvasóhoz

közelebb hozni. Apja nem tudott az ötvösségből megélni, ezért Amerikában kitanulta a fogtechnikus szakmát, s a külfölddel hazatérése után is kapcsolatban maradt. Előfizetője volt a *The Studio* angol iparművészeti folyóiratnak. Ennek is szerepe lehetett abban, hogy fia később a formatervezői pályát választotta. Anyja népművészetet gyűjtött, de olyan mesterien kézimunkázott, hogy abból a családi kasszából is kiegészítette. Lányával a harmincas években folklór-boltot nyitott a pécsi főtéren. Háziipari termékeikkel jelentős tallinni és rigai bemutatókon vettek részt, s a baltikumi sajtó is kiemelten foglalkozott velük. Kisfaludy utcai lakásuk művészeti szalonként működött. Az ifjú Breuer hegedülni tanult, s a kiváló színvonalú gimnáziumi oktatás mellett német és francia nyelvleckéket vett. Martin *Gropius* később azt írta róla, hogy még a német nagyvárosokban sem tűnt vidékről származónak. Ilyen művelődési légkört biztosított a múlt század elején az a Pécs, amely jövőre Európa kulturális fővárosa lesz.

Wagner István

Boldog születésnapot!

Egy öröndetes hír érkezett Újhartyánból. Schenk Györgyné, született Fajth Mária 2009. március 18-án ünnepelte 100. születésnapját. Az ünnepelt fiatal lányként látható a „Fajth Erzsébet és lánya, Mária” című fényképen, melyért Hornyák Gyula a *BlickPunkt* 2008 – Képek versenyén a **Barátság** folyóirat egyik különdíját kapta.

Ezúton is sok szeretettel gratulálunk Schenk Györgynének, boldog születésnapot és jó egészséget kívánunk!

forrás: www.zentrum.hu